

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 130.2:[316.7:304]+177 (091)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-5-9>

Ганна БОРИШПОЛЬ

аспірантка кафедри культурології та міжкультурних комунікацій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, вул. Лаврська, 9, м. Київ, Україна, 02000

ORCID: 0000-0002-9014-6657

Бібліографічний опис статті: Боришполь, Г. (2023). Міфологічний контекст феномену суспільний ідеал соціокультурного простору України початку XXI століття. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 58–64, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-5-9>

МІФОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ФЕНОМЕНУ СУСПІЛЬНИЙ ІДЕАЛ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Мета роботи – розгляд концепту «суспільний ідеал» як культурологічний феномен соціокультурного простору в міфологічному контексті. Досліджуються принципи міфотворчості в хронотопі культури України початку XXI століття. Визначаються специфічні аспекти прояву міфологічного контексту в просторі буття сучасного українського суспільства. **Методологія роботи** передбачає використання методів та підходів феноменологічного та соціокультурного аналізу в дослідженні структури смислового поля суспільного ідеалу як культурного феномену через феномен міфу. **Наукова новизна** статті полягає у розгляді концепту «суспільний ідеал соціокультурного простору України XXI століття» в контексті міфотворення дійсності та обґрунтуванні специфіки міфу як універсальної форми світопроекування в синкретичному просторі хронотопу культури України початку XXI століття. **Висновки.** Дослідженням проблематики «суспільний ідеал соціокультурного простору України XXI століття» в контексті міфотворення дійсності підтверджено, що міф є універсальною формою світопроекування в синкретичному просторі хронотопу культури України початку XXI століття. Розкрито зв'язок між осягненням універсальних духовних смислів міфологічного контексту сенсожиттєвих цінностей культури в суспільстві та проявленням і втіленням в дійсність уявлень про суспільний ідеал, баченням особистістю та суспільством свого історичного минулого та цілепокладанням майбутнього, моментами біфуркації в хронотопі культури суспільства та актуалізації міфологічного контексту. Встановлено, що міфологічний контекст змінює та ускладнює своє функціональне навантаження та вплив на хронотоп культури, є універсальним каналом осягнення та розуміння історії людської цивілізації, одним з джерел творення культурного феномену «суспільний ідеал України початку XXI століття» та світопроекування.

Ключові слова: культурний феномен, культурологічні виміри, суспільний ідеал, міфологічний контекст, принципи міфотворення, соціокультурний простір України початку XXI століття, хронотоп, світопроекування.

Hanna BORYSHPOL

Postgraduate Student, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts, Department of Cultural Studies and Intercultural Communications, 9 Lavrska Ave, Kyiv, Ukraine, 02000

ORCID: 0000-0002-9014-6657

To cite this article: Boryshpol, H. (2023). Mifologichnyi kontekst fenomenu suspilnyi ideal sotsiokulturnogo prostoru Ukrainy pochatku XXI stolittia [Mythological context of the phenomenon public ideal of the socio-cultural space of Ukraine in the early XXI century]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 58–64, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-5-9>

MYTHOLOGICAL CONTEXT OF THE PHENOMENON PUBLIC IDEAL OF THE SOCIO-CULTURAL SPACE OF UKRAINE IN THE EARLY XXI CENTURY

The purpose of the article is to examine the concept of «public ideal» as a cultural phenomenon of socio-cultural space in the mythological context. The principles of myth-making in the chronotope of Ukrainian culture of the early XXI century are studied. The specific aspects of the mythological context in the space of existence of modern Ukrainian society

are determined. **The methodology** of the work involves the use of methods and approaches of phenomenological and socio-cultural analysis in the study of the structure of the semantic field of the public ideal as a cultural phenomenon through the phenomenon of myth. **The scientific novelty** of the article is to consider the concept of «public ideal of the socio-cultural space of Ukraine in the early XXI century» in the context of myth-making of reality and to substantiate the specifics of myth as a universal form of world projection in the syncretic space of the cultural chronotope of Ukraine in the early XXI century. **Conclusions.** The study of the issue of «public ideal of the socio-cultural space of Ukraine in the XXI century» in the context of myth-making of reality confirms that myth is a universal form of world design in the syncretic space of the chronotope of Ukrainian culture of the early XXI century. It is confirmed that myth is a universal form of world design in the syncretic space of the cultural chronotope of Ukraine in the early XXI century. The connection between the comprehension of universal spiritual meanings of the mythological context of the meaningful values of culture in society and the manifestation and implementation of ideas about the public ideal, the vision of the individual and society of their historical past and goal-setting for the future, the moments of bifurcation in the chronotope of society's culture and the actualisation of the mythological context is revealed. It is established that the mythological context changes and complicates its functional load and influence on the cultural chronotope, is a universal channel for comprehending and understanding the history of human civilisation, one of the sources of creation of the cultural phenomenon «public ideal of Ukraine in the early XXI century» and world design.

Key words: cultural phenomenon, cultural aspects, social ideal, mythological context, principles of myth-making, socio-cultural space of Ukraine in the early XXI century, chronotope, world design.

Актуальність дослідження. Очевидним аргументом для розгляду концепту «суспільний ідеал» соціокультурного простору України XXI століття» в міфологічному контексті та обґрунтуванні специфіки міфу та міфотворення як універсальних форм світопроекування в соціокультурному просторі України початку XXI століття є існування спільних для людства образів та сюжетів, розміщених на кордоні реального та ірреального світів. Ці сюжети та образи створюють первинні сценарії і є «першообразною» матрицею розвитку сучасного світу. Зіткана з нитей минулого та майбутнього щільна канва картини сучасного світу містить міфологічний контекст. Лише цифрове вираження цього інформаційного багатства, кількості знань, яке б безкінечне воно не було, не спроможне достеменно окреслити безмежний простір міфологічного контексту. Міфологічний контекст в біфуркаційний момент історії початку XXI століття пропонує людині як істоті суспільній засвідчити існування через акт уявлення та усвідомлення цінності і закріпити «випаровування» сили «першообразів» у ціннісно-смысловому змісті феномену суспільного ідеалу соціокультурного простору, скористатись можливістю реалізувати себе в ідеальний спосіб в нормах культури суспільної взаємодії та комунікації. Початок XXI століття вивів високотехнологічну людську цивілізацію на новий рівень пізнання природи своєї культури через пошук відповідей на системні виклики і екзистенційні загрози. Соціокультурний простір України першої чверті XXI століття, його структура, протяжність, взаємозв'язок елементів, став простором відстоювання і ствердження

універсальних ціннісних вимірів та гуманістичних смислів, відкритим громадським простором виправлення наслідків мейнстрімних моделей міжкультурних комунікацій. Водночас, хронотоп культури українського суспільства початку XXI століття перебуває в процесі проявлення *інших* цінностей власного суспільного ідеалу і створення *інших* смислів світобачення власного історичного минулого та майбутнього, в аспекті культури міфотворення зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій. Дж. Гендерсоном, Дж. Кемпбеллом, Н. Фрайем, К. Юнгом, Ф. Шеллінгом та ін. доведено, що існують такі константні форми людської свідомості, за якими можливо прослідкувати тяглість людського мислення крізь історико-культурні періоди. XX століття продемонструвало нову хвилю інтерпретацій міфу. Було визначено три джерела вивчення та реконструкції міфу: артефакти, ментифакти, соціофакти (терміни В. Тернера). П. Рікбор наголошував на необхідності досліджувати міфи народів світу для більш глибокого розуміння різних цивілізацій: способу мислення та організації життя, практичної діяльності. М. Еліаде створив власну концепцію сакрального та профанного, визначив функціональну структуру міфу та символів, техніку «будування священного простору». Дослідник стверджував, що вивчення міфологічних сюжетів веде до коріння людської цивілізації і пояснює сьогодення: «Щось, що не належить цьому світові, проявилось беззаперечно і, таким чином, вказало орієнтир чи визначило певні дії» (Еліаде, 1957). К. Хюбнер запропонував декілька визначень відповідно до збільшення долі наміру вбачати в міфі не тільки архаїчну містичність, але реаль-

ний шлях здійснення досвіду людини (Титар, 2008). Важливим акцентом для розуміння міфу як феномену соціокультурного простору є визначення Р. Барта щодо тотальності міфу як феномену, що дозволяє вважати міфом «все, що покривається дискурсом», «міф – це комунікативна система, послання, отже, міф не може бути річчю, умовністю або ідеєю, це один із способів позначення, міф – форма» (Барт, 1957), міфом є все, що має значення і через називання виходить із «замкнуто-німого стану» (Барт, 1957), стає інструментом самопізнання людини і фіксації результатів в пам'яті та досвіді. Е. Кассінер наполягав, що немає жодного соціокультурного явища, яке не могло мати або не допускало міфологічної інтерпретації (Бороденко, 2021). Ці та інші дослідження дозволили «перевідкрити» простір культури у сприйнятті людиною.

В українському культурфілософському дискурсі початку XXI століття відбувається актуалізація та розширення кола наукових інтересів дослідників щодо категорії міфу, природи міфу та міфосвідомості, аксіосфери соціокультурного хронотопу та світопроекування майбуття. Наприклад: міфотворення як соціальна технологія (Ю. Бондаренко, 2012), роль мас-медіа у формуванні політичних міфів (С. Бондарь, О. Максимчук, 2020), аналіз міфологічного сценарію як семіотичної моделі (Ю. Вишницька, 2016), вивчення проблематики функціонування аксіосфери сучасного суспільства в умовах трансформаційних змін та розгляд аксіосфери як світоглядного підґрунтя хронотопів української народної художньої культури (С. Садовенко, 2021); аналіз феномену віртуальності масової культури як поля конструювання уявних ідентичностей; комунікативні інтернет-практики у формуванні соціокультурних цінностей суспільства (Ж. Денисюк, 2016); етнокультурологічні виміри українського культурного простору (В. Личкова, Г. Файзуліна, 2017); деконструкція сакрального хронотопу в постмодерній поезії (О. Росінська, 2018); аналіз сакрального хронотопу оперного міфу (О. Рощенко, 2019) та міфів медіапростору (М. Слюсар, 2018) тощо. Проблемам світоглядної орієнтації суспільства, соціальної ідентичності та її впливу на формування суспільних стереотипів, особливостей моделі національної пам'яті в Україні присвячені наукові дослідження Л. Буряк, О. Горенка, Б. Драмаренка,

С. Кульчицького, Ю. Митрофаненка, Т. Молдавської, К. Нікітенка, М. Поповича.

Теоретичні основи дослідження феномену суспільного ідеалу становлять праці таких українських науковців, як О. Дзьобань, В. Калитинський, А. Кислий, Л. Корецька, П. Лісовий, С. Максимов, Л. Чорна. О. Дзьобань, називає суспільний ідеал образом, що структурує суспільну свідомість і спрямовує мислення та діяльність людини (Дзьобань, 2016). А. Кислий наголошує на тому, що суспільний ідеал подає певну систему уявлень, через яку відбувається створення певної ідеального типу спільноти (Кислий, 2018). Л. Чорна розглядає феномен ідеалу як соціокультурний хронотоп і простежує зв'язок між усвідомленням ідеалу людиною та досягненням суспільного ідеалу кожним членом суспільства, вказує на існуючу потребу і людиною, і суспільством в гармонійному духовно-матеріальному розвитку (Чорна, 2015–2017). С. Возняк досліджує аксеологічний аспект проблеми свободи вибору людиною дій та вчинків, критеріїв оцінки як усього життя особи, так і окремих її вчинків та дій у суспільстві (С. Возняк, 2012). Науковці В. Тимошенко, П. Лісовський, С. Максимов, В. Калитинський зосередили увагу на дослідженні суспільного ідеалу переважно в правовому аспекті: впливі світоглядних орієнтацій людини на формування правосвідомості (В. Тимошенко, 2018), щодо узагальнення в суспільному ідеалі уявлень людини про досконалий суспільний устрій (П. Лісовський, 2007) та верховенства права як необхідної умови взаємодії в громадянському суспільстві (С. Максимов, 2006–2007), розгляд суспільного ідеалу як орієнтиру, що створює перспективу на шляху до втілення всезагальних цілей (В. Калитинський, 2016). В. Смолій та О. Ясь прослідкували еволюцію поглядів українських інтелектуалів XX – початку XXI століть на суспільний ідеал та уявні проєкції українського майбутнього «діючими» генераціями (В. Смолій, О. Ясь, 2019).

Таким чином, за наслідками аналізу гуманітарного дискурсу початку XXI століття встановлено, що досягнення культурного феномену «суспільний ідеал соціокультурного простору» в міфологічному контексті не відбувалось. Тому, розгортання наукового дослідження культурного феномену «суспільний ідеал соціокультурного простору» саме в такому напрямку є інно-

ваційним і суттєво розширює межі пошуку культурологічних вимірів та принципів прояву суспільної свідомості і постає невід'ємною частиною процесу цілісного пізнання феномену.

Мета дослідження полягає в розгляді концепту «суспільний ідеал» соціокультурного простору початку України XXI століття в контексті міфотворення дійсності.

Виклад основного матеріалу. Термін *mythos, μῦθος*, від початку задав дуалістичну семантику: «слово» або «звістка», а також «чутка» або «казка». Зауважимо, що в сучасному світі перше семантичне значення терміну практично втрачене і підкреслює лише нереальний, ілюзорний смисловий контент. З одного боку, міф – це фантастичні оповідання про діяння богів, демонів, героїв з надзвичайними можливостями, оповідання про оточуючий світ «примітивних народів», з іншого, міф – це смислове поле культури, особлива форма побутування семантичних значень речей та явищ, що проявляється в текстах культури, ритуалах, соціальних інституціях, у модальних формах культури. Ймовірно, найперші спроби зафіксувати міфи були зроблені в епоху великих держав Месопотамії – Шумеро-Аккадського царства, Вавилонії та Ассирії. Автори Давньої Греції розглядали міфотворчість як особливу діяльність. Завдяки цьому з'явилися міфічні розповіді про речі, відбулося називання і творення оточуючої дійсності. Міф уособлює абсолютний вплив на розум та життя, не зважаючи на недостовірність та логічну слабкість. Важливим є те, що *міф подає таке тлумачення дійсності, яке не порушує універсальної гармонії буття*. Міф є очевидною природною реальністю для людини і «першою загальною теорією всього».

З методологічної точки зору ієрархія аналізу феномену міфу може виглядати таким чином: 1) міф – універсальний феномен; 2) міф – історична реальність; 3) міф – соціокультурний феномен буття; 4) міф – наукова категорія. Міф виступає універсальним культурним текстом, тому його культурологічний аспект проявляється у безкінечній множині його смислів, його здатності трансформувати «щось» через культурний досвід. Існування значної кількості повсякденних соціальних та наукових міфів доводить, що міф має природу значно глибшу аніж фольклористичну і не обмежується часом

або традиціями певної культури. За М. Еліаде, сучасний світ продовжує існувати і розвиватись в межах простору міфологічної свідомості, оскільки проявляє основні моделі міфічної поведінки, отже, створює міфологічний контекст ірраціональної поведінки людини, є *сенсоутворюючим* підґрунтям *структури соціокультурної взаємодії*, комунікації та культурної ідентифікації. Саме в «багатстві соціокультурних феноменів потрібно вбачати «прафеномени», архетипи буття в їх проявності в культурно-історичній дійсності» (Садовенко, 2019, с. 119). Ю. Сабадаш ставить питання екзистенційного змісту: «як залишитися людиною у суспільстві із занепалими суто людськими передумовами?» (Сабадаш, 2001, с. 38) і висловлює сподівання, «що саме моральність стане тією природною духовною силою, яка буде спроможна утримати суспільство від руйнування та хаосу» (Сабадаш, 2001, с. 38). Отже, навіть цілком «знищена» цивілізація може відроджуватись зі спадку своїх незнищених культурно-духовних скрижалей і жити своє майбутнє. На нашу думку, на відміну від завдання міфу архаїчного (відтворити космогонічну модель світу через соціальну дію), соціокультурне завдання міфу полягає у відображенні дійсності, біфуркаційно «стривоженої» внаслідок певного катаклізму, а також в детермінації творчого процесу світопроекування. Людина початку XXI століття, перебуваючи в «товстому історичному часі» (за С. Плохієм), інтерпретує архетипні образи і прагне втілити їх у потрібній їй символічній спосіб: у фундаментальний міф національної ідеї або суспільного ідеалу, у локальні змінні міфи. Слід зауважити, що трансформація ментально укорінених соціокультурних міфів до рівня ідеології (історичний міф – національний міф) робить їх чутливими до впливів та викликів; міфи як актуалізуються, так і йдуть у забуття через занедбання і знецінення, – «представляють певні матричні духовні конструкції та ідеї-образи, що інваріантно пронизують історію <...> і задають спектри типових підходів і рішень на кожному рубежі історичного шляху» (Садовенко, 2019, с. 102). В основу міфотворення життєздатної картини дійсності покладається певна концепція або теорія, яка технологічно (*ep. technē* – мистецтво і *logos* – вчення, слово) втілюється в світоглядному проєкті. В трансформуючі біфуркаційні

моменти хронотопу суспільства сила впливу міфологічного контексту на соціокультурний простір збільшується, а культурні символічні наративи максимально формалізуються, міфологічний конструкт перетворюється на мовну метафору, міфологему в хронотопу. У відносинах міфу та історії міф виявляється первинним, а історія – вторинною і похідною. Стає наочним темпоральний зв'язок між міфом та історією, який можна довести, відстеживши ситуативну мінливість контенту текстів, а саме стійких блоків соціокультурної інформації певного історичного періоду. Культурологічний підхід в аналізі міфологічного контексту хронотопу культури встановлює вищий рівень узагальнення в дослідженні. Специфічний «спосіб трансляції накопичених культурних цінностей сприяє як відтворенню вже традиційних культурних форм, що закріплені тривалим досвідом культури, так і появі нових» (Овчарук, 2022, с. 27). Виходячи з цього, феномен суспільного ідеалу як частково проявлена вища цінність має культурологічні параметри в системі символічних «праобразів» і першосмислів, що ретранслюють «недиференційовані знання про світ..., абсолютні цінності, життєво значущий соціальний та духовний досвід» (Овчарук, 2022, с. 27) колективної традиції.

Прагнучи знайти відповідь на питання «В чому полягає сенс життя?» людина перебуває на шляху розвитку та пошуку свого кращого стану, аніж той, що є у даний момент. Кардинальні сутнісні зміни в ціннісному полі культури Україні початку XXI століття збільшує інтенсивність такого пошуку. Триваюче кліпове мерехтіння персоналій та подій хронотопу, зміна усталених цінностей та уявлень ввело українське суспільство у стан культурного шоку. Відсутність цілісного бачення шляху виходу викликало в суспільстві стан заперечення, прояв негативного спектру почуттів: від байдужості до іронії, від недовіри до різкого несприйняття ситуації. Такий дебалансований, стресовий, турбулентний стан знаходить своє продовження в «розчарування» істинністю знання та сили науки, в необхідності саморозвитку, в потенціалі духовних можливостей та вищих цілях. Хронотоп культури суспільства стає шляхом одвічного осягнення, творення та втілення, а далі заперечення й зміни ідеалів через народження

ідеалів у суспільній свідомості. Ресурсом кожного наступного ідеалу є попередній. Існуюча система цінностей зазнає трансформації, вичерпуючи свій потенціал, поступаючись системі, що актуалізується. Причинна суть саме такого шляху – часткова реалізація попередніх ідеалів і невдоволення її наслідками, а також константно існуюче прагнення суспільства вдосконалити буття.

Суспільство України початку XXI століття перебуває на шляху пошуку такого стану досконалості, змінює світобачення та світопроекування в традиціях епохи Модерну на пізнання істини і формування поглядів в картині світу Постмодерну. Цей поступ ускладнюється наявним протиріччям: суспільство остаточно несформованої національної держави проявляє ознаки осмислення вже інших, не модернових цілей, смислів та цінностей буття. Варто зауважити на тому, що суспільний ідеал як феномен соціокультурного простору має важливу якість: прямий зв'язок між власне творцем ідеалу та його носієм. Це означає, що має бути суголосність (*ідентичність*) між рівнем духовного досвіду, зрілості (*гідності*) суспільства, національними особливостями характеру, культурних традицій, релігійними чинниками та варіантом цілепокладання й світопроекування, висловленими мислителями та суспільними діячами. Нав'язаний суспільний ідеал з часом стає хибним, хоча спочатку може й бути сприйнятим на особистому чи суспільному рівні за тих чи інших історичних обставин. Бездумне сприйняття ідеалів та інерція людського знання пошуку, непопулярність практики «мислення над мисленням» (за М. Мамардашвілі) спричиняють зародження латентних соціокультурних суперечностей, які розв'язуються високою ціною великих культурних втрат в часи суспільних потрясінь. Це є очевидним в хронотопі культури України початку XXI століття. Істинний суспільний ідеал твориться в просторі дійсності українського суспільства цього періоду і проходить «екзамен» на відповідність (*ідентичність*) природі цінностей української колективної свідомості. «Хронотоп як координата свідомості <...> входить у світ теорії цінностей <...>, виражає загальні риси <...> просторово-часової організації в системі культури...<...>, ...твор[ить] більш складні надсистеми». (Садовенко, 2019, с. 119).

Отже, колективний досвід, закріплений в міфі, є фундаментом, на ґрунті якого «соціокультурна система розвивається за принципом самодетермінації: її процеси функціонування визначаються її внутрішньою природою; національний менталітет виражає ідею внутрішньої єдності нації» (Садовенко, 2013, с. 68).

Міфологічний контекст суспільного ідеалу в соціокультурному просторі має властивість проявлятися і зникати, оскільки поширеність міфологічного сприйняття дійсності визначається рівнем духовної культури суспільства. «Світ – це універсум, у якому вже проявилось священне і де внаслідок цього прорив на інший рівень став можливим і його можна повторити» (Еліаде, 1957). Значна кількість міфологічних текстів, вірувань, релігійних ритуалів дають можливість зрозуміти роль священного простору, побачити сакральну символіку, пов'язану з «територією, в якій живуть». Через усі перепони власного часу «людина охоплює поглядом культури минулого, силу приймає до себе і з насолодою згадує їхню чарівність, відчуваючи при цьому величезний приплив щастя» (Дільтей, 1996). Таким чином, людина оволодіває інструментом прояву суспільного ідеалу, оскільки «розуміння інших осіб і значна частка людського щастя походить з проникнення (*Nachfuhlen*) у чужі душевні стани», а «осягнення (*Nachverstandnis*) одиничного може бути виведене на рівень об'єктивності» (Дільтей, 1996).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження лише частково розкриває різноманітність думок, які можуть бути

ефективними на етапі розвитку суспільства України першої чверті ХХІ століття. Наукова новизна дослідження полягає у розгляді концепту «суспільний ідеал соціокультурного простору України ХХІ століття» в контексті міфотворення дійсності та обґрунтуванні специфіки міфу й міфотворення як універсальних форм світопроєктування та прояву феномену «суспільний ідеал» в синкретичному просторі хронотопу культури України початку ХХІ століття. Завдяки послідовному осмисленню міфологічного контексту культури ми отримуємо одну *універсальну ціннісну систему, що є «ідеальним місцем», освяченим «розривом в однорідному просторі»* (Кемпбелл, 1999). картини *нашого* світу. Міфологічний контекст з'єднує сучасну людину та суспільство в цілому, дає їй можливість «зосередити у собі в теперішній час людське минуле у його цілісності» (Дільтей, 1996). Для людини сакральні культурні архетипи стають знаковими для усвідомленого переживання цінності свого діяльнісного стану. Осягнення і переживання міфологічного контексту культури в її сенсожиттєвих цінностях, крізь призму універсальних духовних смислів, проявляється в оптиці специфічного бачення особистістю та суспільством власного історичного минулого та суспільного цілепокладання. Пропонується розвинути далі осмислення суспільного ідеалу як феномену хронотопу культури України початку ХХІ століття в аспекті сучасних моделей міжкультурної комунікації, а саме с позиції інтеркультуральності, оскільки життєвий досвід людини передбачає її зустріч з представниками різних культурних ідентичностей в межах одного хронотопу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барт Р. Міфології. URL: <https://book-online.com.ua/read.php?book=7016> (дата звернення 25.09.2023).
2. Бороденко О.В. Символізація міфічного простору в філософії Ернста Кассіра // Людинознавчі студії: зб. наук. праць. Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка. 2021. № 43. С. 14–18.
3. Возняк С. С., Костюк Т. В. Культура як соціальне явище: аксіологічний вимір / С. С. Возняк, Т. В. Костюк // Соціологічні студії. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 1 (1). С. 16–21.
4. Допитання просутність суспільного ідеалу / О. П. Дзьобань // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 111. С. 155–160.
5. Дільтей В. Виникнення герменевтики. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Київ: Ваклер, 1996. С. 31–60.
6. Еліаде М. Священний простір і сакралізація світу. URL: <https://spadok.org.ua/biblioteka/mircha-eliade-svyashchennyu-prostir-i-sakralizatsiya-svitu-1957> (дата звернення 20.09.2023)
7. Овчарук О. Образ як поліфункціональний феномен культури. *Вісник НАКККіМ*. 2022. № 1. С. 24–29.
8. Сабадаш Ю. «Жива Етика» Миколи Реріха. Естетичний аспект. Київ: *Науковий світ*, 2001. 140 с.
9. Садовенко С. Семантичний топос культури у контексті теорії архетипів. *Вісник НАКККіМ*. № 4. 2013. С. 66–71.
10. Садовенко С. Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури: монографія. Київ: НАКККіМ. 2019. 356 с.

11. Смолій В., Ясь О. Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст. Київ: НАН України, 2019. 302 с.
12. Титар О. Логіка міфу в просторі сучасної культури. *Вісник ХНУ* 2008. № 813. С. 138–142.
13. Чорна Л. Феномен ідеалу в суспільному розвитку. *Вісник НАДУ*. 2015. № 2. С. 93–97.

REFERENCES:

1. Barth, R (1957). *Mythologies*. Retrieved from <https://book-online.com.ua/read.php?book=7016> [in Ukrainian]
2. Borodenko, O. (2021). *Symvolizatsia symbolichnogo prostoru v filosofii Ernesta Kassiera/ Ludynoznavchi studii*. [Symbolisation of mythical space in the philosophy of Ernst Cassirer]. *SPU*. 43, 14–18 [in Ukrainian].
3. Vozniak, S. (2012) *Kultura yak sjtsialne yavyshe: aksiologichnyi vymir*. [Culture as a social phenomenon: axiological dimension]. *Sociological studies. Eastern European National University*. 1, 16–21 [in Ukrainian].
4. Dzioban, O. (2016). *Do pytannia pro sutnist suspilnogo idealu*. To the question of the essence of the social ideal. *Hileia*. 111, 155–160 [in Ukrainian].
5. Dilthey, W. *The emergence of hermeneutics*. Electronic resource. Retrieved from <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/diltej.html> [in Ukrainian].
6. Eliade, M. (1957) *Sacred Space and the Sacralisation of the World*. Retrieved from <https://spadok.org.ua/biblioteka/mircha-eliade-svyashchennyi-prostir-i-sakralizatsiya-svitu-1957>.
7. Ovcharuk, O. (2022). *Obraz yak polifunktsionalnyi fenomen kultury*. [Image as a multifunctional cultural phenomenon]. *Visnyk NAKKKiM*. 4, 24–29 [in Ukrainian].
8. Sabadash, Y. (2001). «Zhyva etyka» Mykoly Reriha. *Estetychnyi aspekt*. [«Living Ethics» of Nicholai Roerich. Aesthetic aspect]. *Kyiv : Scientific World* [in Ukrainian].
9. Sadoenko, S. (2013). *Semantychnyi topos kultury v konteksti teorii arhetypiv*. [Semantic topos of culture in the context of the theory of archetypes]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystestv*, 4, 66–71 [in Ukrainian].
10. Sadoenko, S. (2019). *Hronotop aksiosfery ukrainskoi narodnoi hudozhnoi kultury*. [Chronotopes of the axiosphere of Ukrainian folk art culture: monograph. *Kyiv : NAKKKiM*. [in Ukrainian].
11. Smolii, V Yas, O. (2019). *Suspilni ideally ta uyavni proieksi ukrainskogo maibutniogo u reprezentatsiyah «diuchyh» generatsii intelektualiv XX – pochatku XXI st.* [Social ideals and imaginary projections of the Ukrainian future in the representation of the «acting» generations of intellectuals of the XX and early XXI centuries]. *Kyiv. NASU*. 302 [in Ukrainian].
12. Tytar, O. (2008). *Logika mifu v prostori suchasnoi kultury*. [Logic of myth in the space of contemporary culture]. *Visnyk KhNU*, 813, 138–142 [in Ukrainian]
13. Chorna, L. (2015). *Fenomen idealu v suspilnomu rozvytku*. [The phenomenon of the ideal in social development]. *Bulletin of the NAPA*, 2, 93–97. [in Ukrainian].